

การประเมินความต้องการใช้บริการห้องสมุดเคลื่อนที่ ของประชาชนในจังหวัดปัตตานี

Assessment of the Need for Book Mobile Service of People in Pattani Province

สมทรง หะยีเจ๊ะมะ *

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในโลกที่สังคมกำลังมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความก้าวหน้าและล้ำยุคด้วยระบบเทคโนโลยีอย่างกว้างขวาง สิ่งที่เป็นแนวทางและผลักดันให้สังคมมนุษย์ก้าวหน้าและเจริญรุ่งเรืองได้นั้นเกิดจากการถ่ายทอด การเรียนรู้ การศึกษา ค้นคว้าหาข้อมูลข่าวสาร หรือที่เรียกว่าสารสนเทศได้อย่างไม่หยุดนิ่ง แหล่งที่สามารถสนองตอบความต้องการของสังคมดังกล่าวได้นั้น คือ ห้องสมุด หรือสถาบันบริการสารสนเทศ (กุลทรัพย์ เกษมนันท์, 2533 : 1)

ห้องสมุดมีบทบาทในการพัฒนาการศึกษา เพราะการศึกษาเป็นรากฐานและเป็นหลักในการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน การศึกษามีทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบ ห้องสมุดได้รับการจัดให้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม และสร้างเสริมให้สอดคล้องกับระบบการเรียนการสอนทั้งในระบบและนอกระบบ ช่วยให้ผู้ที่ต้องการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมได้นอกเหนือจากที่ได้รับในชั้นเรียน และผู้ที่ศึกษาด้วยตนเอง เพื่อนำความก้าวหน้าให้แก่ชีวิตการศึกษา ความก้าวหน้าในหน้าที่การงานและการประกอบอาชีพในสาขาต่าง ๆ ซึ่งทุกคนจะสามารถกอบโกยทรัพย์สินทางปัญญาได้จากห้องสมุด และห้องสมุดสามารถสร้างบทบาทเหล่านี้ให้เกิดได้ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นชนบท เพราะการอ่านและการเรียนรู้เท่านั้นจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวชนบทให้ดีขึ้น (กุลทรัพย์ เกษมนันท์, 2533 : 1-2)

การจัดบริการของห้องสมุดสามารถทำได้ 2 ลักษณะอย่างกว้าง ๆ คือ ด้วยวิธีให้ประชาชนมาใช้บริการในห้องสมุด และด้วยวิธีเสนอบริการของห้องสมุดถึงประชาชนในชนบทโดยตรง ซึ่งการดำเนินการในวิธีหลังนี้ ได้แก่การจัดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่นั่นเอง

---

*บรรณารักษ์ ระดับ 6 หัวหน้างานโสตทัศนวัสดุ ฝ่ายหอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี

สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ห้องสมุดเคลื่อนที่เป็นแหล่งให้บริการข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ที่ทันสมัยไปยังประชาชนในชนบทห่างไกล ให้การศึกษาตลอดชีวิตแก่ประชาชน สามารถพัฒนาประสิทธิภาพส่วนบุคคล และยังเป็นการป้องกันการลืมนหนังสือ นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งที่ส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้เกิดขึ้นกับประชาชนได้อีกทางหนึ่ง

ดังนั้นการบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพของจังหวัดปัตตานี กล่าวคือ ประชากรร้อยละ 75 นับถือศาสนาอิสลาม มีภาษา ศาสนา วัฒนธรรม ชนบทธรรมเนียมประเพณี แตกต่างจากประชาชนอื่กร้อยละ 25 ซึ่งนับถือศาสนาพุทธ (ปัตตานี 33, 2534 : 17) จึงมีความจำเป็นที่รัฐบาลต้องทำให้เกิดความเป็นเอกภาพในกลุ่มประชาชน และเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลในการสร้างความเข้าใจอันดีแก่พี่น้องชาวไทยมุสลิมใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และทางหนึ่งที่สามารถสนองนโยบายนี้คือการจัดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่

ฝ่ายหอสมุดจอห์น เอฟ เคนเนดี สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้ตระหนักถึงความสำคัญของห้องสมุดต่อการบริการชุมชนเป็นอย่างดี ในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 7 สำนักวิทยบริการมีโครงการจัดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการศึกษา เรื่อง การประเมินความต้องการใช้บริการห้องสมุดเคลื่อนที่ของประชาชนในจังหวัดปัตตานี เพื่อเป็นแนวทางในการจัดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ของสำนักวิทยบริการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ต้องการทราบความต้องการของประชาชนในจังหวัดปัตตานี ในการใช้บริการห้องสมุดเคลื่อนที่
2. เพื่อสร้างรูปแบบของการจัดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นโครงการหนึ่งในแผนงานปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ของฝ่ายหอสมุดจอห์น เอฟ เคนเนดี ตามแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 7

สมมุติฐานของการวิจัย

1. ประชากรแต่ละอำเภอมีความต้องการใช้บริการสิ่งพิมพ์และโสตทัศนวัสดุแตกต่างกัน
2. ประชากรหญิงและชายในแต่ละอำเภอ มีความต้องการใช้บริการสิ่งพิมพ์และโสตทัศนวัสดุแตกต่างกัน

3. ประชากรที่มีอายุต่างกันในแต่ละอำเภอ มีความต้องการใช้บริการสิ่งพิมพ์และ
โสตทัศนวัสดุแตกต่างกัน

4. ประชากรที่มีระดับการศึกษาต่างกันในแต่ละอำเภอ มีความต้องการใช้บริการ
สิ่งพิมพ์และโสตทัศนวัสดุแตกต่างกัน

5. ประชากรที่มีอาชีพต่างกันในแต่ละอำเภอ มีความต้องการใช้บริการสิ่งพิมพ์
และโสตทัศนวัสดุแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยเป็นลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ลักษณะของประชากร
2. กลุ่มตัวอย่าง
3. ตัวแปรที่ศึกษา
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. แผนการวิเคราะห์ข้อมูล

ลักษณะของประชากร

จังหวัดปัตตานีแบ่งเขตการบริหารราชการออกเป็น 8 อำเภอ 4 กิ่งอำเภอ ได้แก่
อำเภอเมืองปัตตานี สายบุรี ยะหริ่ง หนองจิก โคกโพธิ์ ยะรัง มายอ และปะนาเระ กิ่งอำเภอ
ไม้แก่น หุ่ยยางแดง กะพ้อ และแม่ลาน ผู้วิจัยได้เลือกประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ
ประชากรที่อาศัยในเขตอำเภอโคกโพธิ์ เป็นตัวแทนของกลุ่มอำเภอทางภาคตะวันตกของ
จังหวัด ประชากรในเขตอำเภอยะรัง เป็นตัวแทนของกลุ่มอำเภอทางส่วนกลางของจังหวัด
และประชากรในอำเภอสายบุรีเป็นตัวแทนของกลุ่มอำเภอทางภาคตะวันออกของจังหวัด

กลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอโคกโพธิ์ ยะรัง และสายบุรี มีจำนวนไม่
แตกต่างกันมาก ผู้วิจัยได้ใช้จำนวน 200 เป็นเกณฑ์ในการแจกแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์
ในแต่ละอำเภอ รวมกลุ่มตัวอย่างจำนวน 600 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ

ก. เพศ

- ชาย
- หญิง

ข. กลุ่มอายุ

- 10-15 ปี
- 16-20 ปี
- 21-30 ปี
- 31 ปีขึ้นไป

ค. สถานภาพ

- โสด
- สมรส

ง. วุฒิการศึกษาสายสามัญ

- ไม่ได้เรียน
- ประถมศึกษา
- มัธยมศึกษา
- อนุปริญญาหรือเทียบเท่า
- ปริญญาตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป

จ. วุฒิการศึกษาสายศาสนาอิสลาม

- ไม่ได้เรียน
- ระดับต้น (ปี 1-4)
- ระดับกลาง (ปี 5-7)
- ระดับสูง (ปี 8)
- ปริญญาตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป

ช. อาชีพ

- รับราชการ
- รับจ้าง
- ค้าขาย
- ทำเกษตรกรรม
- แม่บ้าน
- นักเรียน นักศึกษา

ข. ตำแหน่งทางสังคมและศาสนา

- ไม่มีตำแหน่ง
- กำนัน
- สารวัตรกำนัน
- ผู้ใหญ่บ้าน
- ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
- โต๊ะครู
- โต๊ะอิหม่าม
- กอเต็บ
- บิหลั่น
- คณะกรรมการมัสยิด
- กรรมการหมู่บ้าน
- กรรมการตำบล
- สมาชิกสภาตำบล
- ประธานกลุ่มลูกเสือชาวบ้าน
- ประธานกลุ่มสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
- กรรมการกลุ่มออมทรัพย์
- ผู้สื่อข่าวสาธารณสุข
- อาสาสาธารณสุขหมู่บ้าน
- ครู ครูใหญ่
- แพทย์ประจำตำบล
- ผู้นำกลุ่มแม่บ้าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย มีดังนี้

1. ศึกษาสภาพการจัดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดปัตตานี ของภาคศึกษารักษารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และของภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รวมทั้งศึกษาความเป็นมาของห้องสมุดเคลื่อนที่จากเอกสารสิ่งพิมพ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. สร้างแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ เพื่อเป็นเครื่องมือในการวิจัย

แบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของประชากร

ตอนที่ 2 สภาพการอ่านและการใช้สิ่งพิมพ์โสตทัศนวัสดุในชีวิตประจำวัน

ตอนที่ 3 ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่ต้องการให้จัดบริการ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะในการจัดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่

3. นำแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ 50 ฉบับ ทำการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี เพื่อตรวจสอบข้อบกพร่อง และปรับปรุงแก้ไข

4. รวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์แก่กลุ่มตัวอย่างในเขตอำเภอโคกโพธิ์ ยะรัง และสาบური อำเภอละ 200 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 600 คน

5. การรวบรวมข้อมูลใช้เวลา 2 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2534 ถึงวันที่ 30 เมษายน 2534 โดยการรวบรวมแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างจากอำเภอโคกโพธิ์ ได้รับคืน 189 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 94.50 แบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างจากอำเภอยะรัง ได้รับคืน 194 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 96.00 แบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างจากอำเภอสาบური ได้รับคืน 196 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 98.00

แผนการวิเคราะห์ข้อมูล

1. เสนอในรูปของการกระจายความถี่เป็นอัตราส่วนร้อยละ เมื่อพรรณานำข้อมูล
2. ใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่อหาระดับความต้องการของประชากร และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ซึ่งเป็นค่าที่อธิบายความกระจายของข้อมูล
3. ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยในสมมุติฐานที่สร้างขึ้น โดยใช้เทคนิคการทดสอบแบบเอฟเทสต์ (f-test)

4. เกณฑ์ในการตัดสินระดับความต้องการของประชากร มีดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 3.65 - 5.00 ระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.35 - 3.64 ระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.34 ระดับน้อย

ผลการวิจัย

สภาพส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพศชาย ร้อยละ 49.57 และกลุ่มตัวอย่างเพศหญิง ร้อยละ 49.74 เมื่อจำแนกตามสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นโสดร้อยละ 55.96 และ กลุ่มตัวอย่างที่สมรสแล้ว ร้อยละ 41.28 เมื่อจำแนกตามกลุ่มอายุ ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวนสูงสุดร้อยละ 35.40 อยู่ในกลุ่มอายุ 31 ปีขึ้นไป รองลงมา ร้อยละ 33.85 และร้อยละ 17.62 เป็นกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในกลุ่มอายุ 21-30 ปี และกลุ่มอายุ

16-20 ปี ตามลำดับ เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษาสายสามัญ กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษา ระดับมัธยมศึกษา จำนวนสูงสุดร้อยละ 44.39 รองลงมาร้อยละ 20.90 และร้อยละ 16.23 มีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษา และอนุปริญญาหรือเทียบเท่า ตามลำดับ เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษาสายศาสนาอิสลาม กลุ่มตัวอย่างจำนวนสูงสุดร้อยละ 54.75 ไม่ได้เรียนสายศาสนาอิสลาม รองลงมาร้อยละ 21.76 และร้อยละ 9.84 เรียนระดับต้น (ปี 1-4) และระดับกลาง (ปี 5-7) ตามลำดับ สำหรับอาชีพของกลุ่มตัวอย่างจำนวนสูงสุดร้อยละ 31.26 มีอาชีพเป็นนักเรียนนักศึกษา รองลงมาร้อยละ 25.04 และร้อยละ 17.11 มีอาชีพรับราชการ และรับจ้าง ตามลำดับ ในด้านตำแหน่งทางสังคมและศาสนา ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวนสูงสุดร้อยละ 75.99 ไม่มีตำแหน่งทางสังคมและศาสนา รองลงมาร้อยละ 9.84 และร้อยละ 8.46 มีตำแหน่งอื่น ๆ และตำแหน่งครู ครูใหญ่ ตามลำดับ เมื่อจำแนกตามศาสนาที่นับถือ จำนวนสูงสุดร้อยละ 55.10 นับถือศาสนาพุทธ รองลงมาร้อยละ 44.21 นับถือศาสนาอิสลาม ความสามารถในการใช้ภาษาของกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏว่าจำนวนสูงสุดร้อยละ 52.85 ใช้ภาษาไทย รองลงมาร้อยละ 43.70 ใช้ภาษาไทยและยาวี

สภาพการอ่านและการใช้สิ่งพิมพ์โสตทัศนวัสดุ ในชีวิตประจำวันของกลุ่มตัวอย่าง

ประเภทของสิ่งพิมพ์ที่กลุ่มตัวอย่างใช้อ่านในชีวิตประจำวัน จำนวนสูงสุดร้อยละ 25.55 ใช้สิ่งพิมพ์ประเภทอื่น ๆ รองลงมาร้อยละ 17.96 และร้อยละ 14.16 ใช้หนังสือ หนังสือพิมพ์ และตำราเรียน ตามลำดับ เวลาที่กลุ่มตัวอย่างใช้ในการอ่านสิ่งพิมพ์ต่อสัปดาห์ ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวนสูงสุดร้อยละ 45.42 ใช้เวลาในการอ่านสิ่งพิมพ์ประมาณ 1-2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ รองลงมาร้อยละ 19.17 ใช้เวลาในการอ่านสิ่งพิมพ์น้อยกว่า 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ สำหรับสาเหตุสำคัญในการที่ไม่ได้อ่านหนังสือหรืออ่านบ้าง แต่ไม่เพียงพอ กับความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวนสูงสุดร้อยละ 48.53 ไม่มีเวลาอ่านเพราะต้องประกอบอาชีพ รองลงมาร้อยละ 19.34 มิได้ตรงกับความต้องการ วิธีการที่ได้มาซึ่งการอ่านหนังสือ หนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวนสูงสุดร้อยละ 25.22 ได้สิ่งพิมพ์อ่านโดยการซื้อ รองลงมาร้อยละ 17.96 โดยการยืมจากโรงเรียน ประโยชน์ที่ได้รับจากการอ่านหนังสือ หนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ กลุ่มตัวอย่างจำนวนสูงสุดร้อยละ 23.14 ตอบว่าช่วยให้มีความรู้กว้างขวาง ช่วยให้เข้าใจโลก ชีวิตและคนอื่นมากขึ้น รองลงมาร้อยละ 19.68 ตอบว่าเพราะเหตุผลอื่น ๆ ในด้านประเภทของโสตทัศนวัสดุที่กลุ่มตัวอย่างเคยใช้ จำนวนสูงสุดร้อยละ 38.17 ใช้วีดีโอเทป รองลงมาร้อยละ 37.82 ใช้เทป ตลับ จุดประสงค์ในการใช้โสตทัศนวัสดุ จำนวนสูงสุดร้อยละ 55.96 ใช้เพื่อความรู้อย่าง รองลงมาร้อยละ 72.30 ใช้เพื่อการบันเทิง สาเหตุที่กลุ่มตัวอย่างไม่เคยใช้โสตทัศนวัสดุจำนวนสูงสุดร้อยละ 43.35 ไม่มีให้ใช้ รองลงมาร้อยละ 23.32 จากสาเหตุอื่น ๆ

ความต้องการในการจัดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ของประชากรในแต่ละอำเภอ

ระดับความต้องการในการจัดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ ปรากฏว่าประชากรจำนวนสูงสุดร้อยละ 35.92 ต้องการระดับมากที่สุด รองลงมาร้อยละ 30.40 ต้องการระดับมาก เมื่อจำแนกในแต่ละอำเภอปรากฏว่าประชากรในอำเภอโคกโพธิ์ และยะรัง จำนวนสูงสุดร้อยละ 39.70 และร้อยละ 43.30 ต้องการระดับมากที่สุด รองลงมาร้อยละ 31.70 และร้อยละ 23.70 ต้องการระดับมาก ส่วนประชากรในอำเภอสายบุรี จำนวนสูงสุดร้อยละ 35.70 ต้องการระดับมาก รองลงมาร้อยละ 25.00 ต้องการระดับมากที่สุด

ในด้านจำนวนครั้งต่อเดือนที่ประชากรต้องการให้จัดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ จำนวนสูงสุดร้อยละ 32.99 ต้องการให้จัดบริการ 4 ครั้งต่อเดือน รองลงมาร้อยละ 26.25 ต้องการให้จัดบริการ 2 ครั้งต่อเดือน เมื่อจำแนกในแต่ละอำเภอ ปรากฏว่าประชากรในอำเภอโคกโพธิ์ และยะรัง จำนวนสูงสุดร้อยละ 24.30 และร้อยละ 24.20 ต้องการให้จัดบริการ 2 ครั้งต่อเดือน ส่วนประชากรในอำเภอสายบุรี จำนวนสูงสุดร้อยละ 30.10 ต้องการให้จัดบริการ 2 ครั้งต่อเดือน รองลงมาร้อยละ 26.50 ต้องการให้จัดบริการ 3 ครั้งต่อเดือน

วันและเวลาที่ประชากรต้องการให้จัดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ ปรากฏว่าประชากรจำนวนสูงสุดร้อยละ 78.06 ต้องการให้จัดบริการในวันเสาร์และอาทิตย์ รองลงมาร้อยละ 13.13 ต้องการให้จัดในวันและเวลาราชการ เมื่อจำแนกในแต่ละอำเภอ ปรากฏว่าประชากรในอำเภอโคกโพธิ์ ยะรัง และสายบุรี จำนวนสูงสุดร้อยละ 80.40 , ร้อยละ 79.40 และร้อยละ 74.50 ต้องการให้จัดบริการในวันเสาร์และอาทิตย์

สถานที่ที่ต้องการให้เป็นจุดศูนย์กลางในการจัดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ ประชากรจำนวนสูงสุดร้อยละ 27.29 ต้องการให้จัดที่ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน รองลงมา ร้อยละ 26.94 ต้องการให้จัดที่โรงเรียน เมื่อจำแนกในแต่ละอำเภอ ปรากฏว่าประชากรในอำเภอโคกโพธิ์ จำนวนสูงสุดร้อยละ 41.80 ต้องการให้จัดบริการที่ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน รองลงมาร้อยละ 19.00 ต้องการให้จัดที่โรงเรียน ประชากรในอำเภอยะรัง จำนวนสูงสุดร้อยละ 40.20 ต้องการให้จัดบริการที่โรงเรียน รองลงมาร้อยละ 23.20 ต้องการให้จัดที่ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ส่วนประชากรในอำเภอสายบุรี จำนวนสูงสุดร้อยละ 29.60 ต้องการให้จัดที่มีสียัด รองลงมาร้อยละ 21.40 ต้องการให้จัดที่โรงเรียน

ระดับความต้องการสิ่งพิมพ์ โสตทัศนวัสดุ และความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่ต้องการให้บริการของประชากรในแต่ละอำเภอ

ประเภทของสิ่งพิมพ์และโสตทัศนวัสดุที่ประชากรในแต่ละอำเภอต้องการให้จัดบริการ ปรากฏว่าประชากรในอำเภอโคกโพธิ์ ยะรัง และสายบุรี ต้องการให้จัดบริการหนังสือ หนังสือพิมพ์ ตำราเรียน อยู่ในระดับมาก ส่วนวารสาร จุลสาร วิดีโอเทป เทปตลับ สไลด์ แผนที่ ประชากรทั้ง 3 อำเภอต้องการในระดับปานกลาง ส่วนสิ่งพิมพ์ประเภทคู่มือ ประชากรในอำเภอโคกโพธิ์ต้องการระดับมาก แต่ประชากรในอำเภอยะรังและสายบุรี ต้องการ

ในระดับปานกลาง ปรากฏว่า ประชากรในแต่ละอำเภอ ปรากฏว่า ประชากรในอำเภอโคกโพธิ์ต้องการในระดับมาก ได้แก่ สาธิตการทองเที่ยว ชีวิตประวัต บุคคลสำคัญ ประวัติศาสตร์ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมาย รัฐบาลกับการปกครองประเทศ นโยบายและวิธีการที่ใช้ปกครอง การศึกษาระดับต่าง ๆ ค่าครองชีพ การแรงงาน ปัญหา การว่างงาน การปรับปรุงตัวเองและการดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จ การประกอบอาหาร และการทำขนมชนิดต่าง ๆ การทำเกษตรกรรม การซ่อมเครื่องมือ และเครื่องใช้ภายในบ้าน โรค การป้องกัน การรักษาและการใช้ยา การปฐมพยาบาล ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ ศาสตร์ การรักษาสุขภาพและการออกกำลังกาย ส่วนความต้องการในเรื่องอื่น ๆ อยู่ในระดับ ปานกลาง

ประชากรในอำเภอยะรัง ต้องการความรู้ในเรื่องต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การศึกษาระดับต่าง ๆ ปัญหาค่าครองชีพ การปรับปรุงตัวเองและการดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จ โรค การป้องกัน การรักษาและการใช้ยา การปฐมพยาบาล ความก้าวหน้า ทางวิทยาศาสตร์ การรักษาสุขภาพและการออกกำลังกาย ความต้องการในเรื่องอื่น ๆ อยู่ใน ระดับปานกลาง

ส่วนประชากรในอำเภอสายบุรี ต้องการในระดับมากได้แก่ เรื่องเกี่ยวกับศาสนา การรักษาสุขภาพและการออกกำลังกาย เรื่องราวที่นอกจากเรื่องดังกล่าวข้างต้น ประชากร ในอำเภอสายบุรีต้องการในระดับปานกลาง

อภิปรายผล

ระดับความต้องการใช้บริการห้องสมุดเคลื่อนที่ ปรากฏว่าประชากรจำนวนสูงสุด ร้อยละ 35.92 ต้องการระดับมากที่สุด รองลงมาร้อยละ 30.40 ต้องการระดับมาก เมื่อจำแนก ในแต่ละอำเภอปรากฏว่าประชากรในอำเภอโคกโพธิ์และยะรัง จำนวนสูงสุดร้อยละ 39.70 และร้อยละ 43.30 ต้องการระดับมากที่สุด รองลงมาร้อยละ 31.70 และร้อยละ 23.70 ต้องการระดับมาก ส่วนประชากรในอำเภอสายบุรี จำนวนสูงสุดร้อยละ 35.70 ต้องการ ระดับมาก รองลงมาร้อยละ 25.00 ต้องการระดับมากที่สุด กล่าวโดยสรุป ประชากรส่วนใหญ่ ในจังหวัดปัตตานีต้องการให้จัดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่อยู่ในระดับมากที่สุด จากการศึกษา การบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดปัตตานี และของ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปรากฏว่าการบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดปัตตานี ได้หยุดบริการ ทั้งนี้เนื่องจากขาดบุคลากรและงบประมาณ สำหรับการ บริการห้องสมุดเคลื่อนที่ของภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้จัดบริการเฉพาะห้องสมุดโรงเรียนเท่านั้น ดังนั้นจึงทำให้ระดับความต้องการของประชากรในจังหวัดปัตตานีโดยส่วนใหญ่ในการใช้บริการห้องสมุดเคลื่อนที่อยู่ในระดับมากที่สุดดังกล่าว สอดคล้องกับผลงานวิจัยของลมุล รัตตการ ประชากรในจังหวัดปัตตานีทุกอาชีพ ระดับอายุ วุฒิการศึกษา และทุกระดับของรายได้ของประชากร ใช้บริการห้องสมุดเคลื่อนที่อยู่ในระดับมาก (ลมุล รัตตการ, 2529 : 160, 174, 191, 206) แต่คัดค้านกับผลงานวิจัยของสุนิตย์ เป็นสบาย ในส่วนของความต้องการของประชากรในการที่ให้ห้องสมุดจัดบริการและกิจกรรมต่าง ๆ คือประชากรต้องการในระดับปานกลางในการจัดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ (สุนิตย์ เป็นสบาย, 2519 : 171) เช่นเดียวกันกับผลงานวิจัยของสุภาพร นาทีกาญจนกุล คือ ประชากรต้องการในระดับปานกลางที่ให้ห้องสมุดจัดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ (สุภาพร นาทีกาญจนกุล, 2519 : 178)

ในด้านความต้องการใช้บริการสิ่งพิมพ์และโสตทัศนวัสดุ ปรากฏว่าประชากรในแต่ละอำเภอมีความต้องการใช้ไม่แตกต่างกัน ปฏิเสธสมมุติฐานข้อ 1 กล่าวคือประชากรในอำเภอโคกโพธิ์ ยะรัง และสายบุรี ต้องการให้จัดบริการหนังสือ หนังสือพิมพ์ ตำราเรียน อยู่ในระดับมาก ส่วนวารสาร จุลสาร วิดีโอเทป สไลด์ และแผนที่ ประชากรทั้ง 3 อำเภอต้องการในระดับปานกลาง ส่วนสิ่งพิมพ์ประเภทคู่มือ ประชากรในอำเภอโคกโพธิ์ต้องการในระดับมาก แต่ประชากรในอำเภอยะรังและสายบุรีต้องการในระดับปานกลาง

สมมุติฐานข้อ 2 "ประชากรหญิงและชายในแต่ละอำเภอ มีความต้องการใช้บริการสิ่งพิมพ์และโสตทัศนวัสดุแตกต่างกัน" เมื่อทำการทดสอบด้วย f-test ผลปรากฏว่าประชากรหญิงและชายในแต่ละอำเภอมีความต้องการใช้บริการสิ่งพิมพ์และโสตทัศนวัสดุไม่แตกต่างกัน ปฏิเสธสมมุติฐานข้อนี้ ประชากรเพศชายในอำเภอโคกโพธิ์ต้องการหนังสือ หนังสือพิมพ์ ตำราเรียน และคู่มือ อยู่ในระดับมาก ประชากรเพศหญิงในอำเภอโคกโพธิ์ต้องการหนังสือ วารสาร ตำราเรียน และคู่มือ อยู่ในระดับมาก ประชากรเพศชายในอำเภอยะรังต้องการหนังสือ และหนังสือพิมพ์ อยู่ในระดับมาก ประชากรเพศหญิงในอำเภอยะรังต้องการหนังสือ หนังสือพิมพ์ และตำราเรียน อยู่ในระดับมาก ส่วนประชากรเพศชายในอำเภอสายบุรีต้องการ หนังสือ หนังสือพิมพ์ และตำราเรียน อยู่ในระดับมาก ประชากรเพศหญิงในอำเภอสายบุรีต้องการหนังสือ และหนังสือพิมพ์ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของนิยม เขยกิจวงษ์ พบว่าเพศหญิงและเพศชายสนใจในบริการและกิจกรรมห้องสมุดใกล้เคียงกันในระดับปานกลาง (นิยม เขยกิจวงษ์, 2529 : 97)

สมมุติฐานข้อ 3 "ประชากรที่มีอายุต่างกันในแต่ละอำเภอ มีความต้องการใช้บริการสิ่งพิมพ์และโสตทัศนวัสดุแตกต่างกัน" เมื่อทำการทดสอบด้วย f-test ผลปรากฏว่าประชากรในอำเภอโคกโพธิ์ที่มีอายุต่างกัน มีความต้องการสิ่งพิมพ์และโสตทัศนวัสดุแตกต่างกันในสิ่งพิมพ์ประเภทตำราเรียน ซึ่งกลุ่มที่ต้องการต่างกันได้แก่ กลุ่มอายุ 10-15 ปี กลุ่มอายุ 16-20 ปี กับกลุ่มอายุ 31 ปีขึ้นไป มีระดับนัยสำคัญ .01 ส่วนประชากรในอำเภอยะรังที่มีอายุต่างกัน

มีความต้องการสิ่งพิมพ์และโสตทัศนวัสดุไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ประชากรในอำเภอสายบุรีที่มีอายุต่างกัน มีความต้องการสิ่งพิมพ์และโสตทัศนวัสดุแตกต่างกัน ในบางรายการดังนี้คือ กลุ่มอายุ 10-15 ปีกับกลุ่มอายุ 21-30 ปี ต้องการหนังสือพิมพ์ วารสาร และจุลสารต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .01 กลุ่มอายุ 16-20 ปีกับกลุ่มอายุ 31 ปีขึ้นไป มีความต้องการตำราเรียน และคู่มือ แตกต่างกันในที่ระดับนัยสำคัญ .05 จากผลงานวิจัยของ นิยม เขยักวงษ์ อายุของผู้ใช้บริการและกิจกรรมของห้องสมุด พบว่ากลุ่มอายุ 15-25 ปี ได้ประโยชน์จากการบริการและกิจกรรมของห้องสมุดมากที่สุด โดยเฉพาะเรื่องอาชีพ สุขภาพอนามัย และเรื่องตลาด (นิยม เขยักวงษ์, 2529 : 99)

สมมุติฐานข้อ 4 "ประชากรที่มีระดับการศึกษาต่างกันในแต่ละอำเภอ มีความต้องการใช้บริการสิ่งพิมพ์และโสตทัศนวัสดุแตกต่างกัน" เมื่อทำการทดสอบด้วย f-test ผลปรากฏว่าประชากรในแต่ละอำเภอมีความต้องการใช้บริการสิ่งพิมพ์และโสตทัศนวัสดุต่างกัน ในบางรายการดังนี้

ประชากรในอำเภอโคกโพธิ์ที่มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษากับระดับอื่น ๆ มีความต้องการวีดีโอเทปและเทปดัลล์ต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 ส่วนประชากรในอำเภอยะรังที่มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษากับระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า ระดับมัธยมศึกษากับระดับอื่น ๆ มีความต้องการหนังสือพิมพ์ต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .01 ระดับมัธยมศึกษากับระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่ากับระดับอื่น ๆ มีความต้องการวารสารต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .01 ระดับมัธยมศึกษากับระดับอื่น ๆ ระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่ากับระดับอื่น ๆ มีความต้องการตำราเรียนต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .01 ระดับมัธยมศึกษากับระดับอื่น ๆ มีความต้องการวีดีโอเทป และเทปดัลล์ต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 ระดับมัธยมศึกษากับระดับอื่น ๆ ระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่ากับระดับอื่น ๆ มีความต้องการสไลด์และแผนที่ ต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .01

สำหรับประชากรในอำเภอสายบุรีที่มีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษากับระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า ระดับประถมศึกษากับระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป ระดับประถมศึกษากับระดับอื่น ๆ มีความต้องการหนังสือต่างกันในที่ระดับนัยสำคัญ .01 ระดับประถมศึกษากับระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า ระดับประถมศึกษากับระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป ระดับประถมศึกษากับระดับอื่น ๆ ระดับมัธยมศึกษากับระดับอื่น ๆ มีความต้องการหนังสือพิมพ์ต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .01 ระดับมัธยมศึกษากับระดับอื่น ๆ ระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่ากับระดับอื่น ๆ มีความต้องการวารสารต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .01 ระดับมัธยมศึกษากับระดับอื่น ๆ มีความต้องการจุลสารต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .01 ระดับมัธยมศึกษากับระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า ระดับมัธยมศึกษากับระดับอื่น ๆ มีความต้องการตำราเรียนต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .01 ระดับประถมศึกษากับระดับอื่น ๆ ระดับมัธยมศึกษากับระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า ระดับมัธยมศึกษากับระดับอื่น ๆ มีความต้องการคู่มือต่างกัน

ที่ระดับนัยสำคัญ .01 ดังนั้นประชากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความต้องการสิ่งพิมพ์และโสตทัศนวัสดุต่างกันในบางรายการเท่านั้น ปฏิเสธสมมุติฐานข้อนี้ จากผลงานวิจัยของนิยม เขยกิจวงษ์ ปรากฏว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาใช้ประโยชน์สูงสุดจากห้องสมุดในเรื่องอาชีพสุขภาพอนามัย การช่าง การตลาดและการเมืองการปกครอง ส่วนผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปใช้ประโยชน์จากสิ่งพิมพ์ในเรื่องดังกล่าว ส่วนผลงานวิจัยของ ลมูล รัตตากร ประชากรทุกระดับการศึกษาใช้บริการห้องสมุดเคลื่อนที่อยู่ในระดับมาก

สมมุติฐานข้อ 5 "ประชากรที่มีอาชีพต่างกันในแต่ละอำเภอ มีความต้องการใช้บริการสิ่งพิมพ์และโสตทัศนวัสดุ แตกต่างกัน" เมื่อทำการทดสอบด้วย f-test ผลปรากฏว่าประชากรในแต่ละอำเภอที่มีอาชีพต่างกันมีความต้องการสิ่งพิมพ์และโสตทัศนวัสดุแตกต่างกันในบางรายการดังนี้

ประชากรในอำเภอโคกโพธิ์ที่มีอาชีพรับราชการกับอาชีพทำเกษตรกรรม อาชีพรับจ้างกับอาชีพทำเกษตรกรรม และอาชีพรับจ้างกับอาชีพนักเรียนนักศึกษา มีความต้องการหนังสือต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 อาชีพรับจ้างกับอาชีพทำเกษตรกรรม มีความต้องการวารสารต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .01 อาชีพรับราชการกับอาชีพรับจ้าง อาชีพรับจ้างกับอาชีพทำเกษตรกรรม อาชีพทำเกษตรกรรมกับอาชีพนักเรียนนักศึกษา มีความต้องการตำราเรียนต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .01 อาชีพรับจ้างกับอาชีพนักเรียนนักศึกษา อาชีพทำเกษตรกรรมกับอาชีพนักเรียนนักศึกษา มีความต้องการแผนที่ต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .01

ประชากรในอำเภอยะรังที่มีอาชีพรับราชการกับอาชีพทำเกษตรกรรม มีความต้องการหนังสือพิมพ์ต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 อาชีพรับราชการกับอาชีพรับจ้าง มีความต้องการวารสารกันที่ระดับนัยสำคัญ .01 อาชีพรับราชการกับอาชีพทำเกษตรกรรม อาชีพรับจ้างกับอาชีพนักเรียนนักศึกษา อาชีพทำเกษตรกรรมกับอาชีพนักเรียนนักศึกษา มีความต้องการตำราเรียนต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .01 อาชีพรับราชการกับอาชีพนักเรียนนักศึกษา มีความต้องการสไลด์ต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .01 อาชีพรับราชการกับอาชีพรับจ้าง อาชีพรับราชการกับอาชีพนักเรียนนักศึกษา มีความต้องการแผนที่ต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .01

ส่วนประชากรในอำเภอสายบุรีที่มีอาชีพรับราชการกับอาชีพนักเรียนนักศึกษา มีความต้องการหนังสือพิมพ์และวารสารต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .01 อาชีพรับราชการกับอาชีพรับจ้าง อาชีพรับราชการกับอาชีพค้าขาย อาชีพรับจ้างกับอาชีพนักเรียนนักศึกษา อาชีพค้าขายกับอาชีพนักเรียนนักศึกษา อาชีพแม่บ้านกับอาชีพนักเรียนนักศึกษา มีความต้องการตำราเรียนต่างกันที่นัยสำคัญ .01 อาชีพรับราชการกับอาชีพรับจ้าง อาชีพรับราชการกับอาชีพค้าขาย อาชีพรับราชการกับอาชีพนักเรียนนักศึกษา มีความต้องการคู่มือต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .01 อาชีพรับราชการกับอาชีพนักเรียนนักศึกษา มีความต้องการวิดีโอเทปต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .01 ดังนั้นประชากรที่มีอาชีพต่างกันมีความต้องการสิ่งพิมพ์และโสตทัศนวัสดุต่างกันในบางรายการเท่านั้น ปฏิเสธสมมุติฐานข้อนี้เช่นเดียวกัน จากผลงานวิจัยของ

สมุล รัตตากร ประชากรทุกอาชีพใช้บริการห้องสมุดเคลื่อนที่อยู่ในระดับมาก (สมุล รัตตากร, 2529 : 160) เป็นที่น่าสังเกตว่าจากการวิจัยเรื่องการประเมินความต้องการใช้บริการห้องสมุดเคลื่อนที่ของประชาชนในจังหวัดปัตตานี ประชากรทุกเพศ ระดับอายุ วุฒิกการศึกษา และทุกอาชีพ มีความต้องการในเรื่องสุขภาพอนามัยและการออกกำลังกาย ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบัน ประชากรหันมาสนใจในเรื่องสุขภาพอนามัยส่วนบุคคลกันมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. การดำเนินงานห้องสมุดเคลื่อนที่ เป็นประโยชน์ต่อประชาชนโดยส่วนรวม ในหมู่บ้าน ควรส่งเสริมให้มีการขยายการดำเนินงานให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้านตามชนบทใน จังหวัดปัตตานี เพื่อที่ประชาชนจะได้รับประโยชน์จากกิจกรรมดังกล่าวเท่ากัน , และต่อไป ควรขยายการดำเนินงานในจังหวัดใกล้เคียงอื่น ๆ ได้แก่ จังหวัดนราธิวาส ยะลา สตูล และสงขลา ตลอดจนพื้นที่ภาคใต้ทั้งหมด

2. ผู้มีส่วนในการรับผิดชอบการดำเนินงานห้องสมุดเคลื่อนที่ ควรหาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของการจัดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ โดยการ

2.1 จัดหาหนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ ตลอดจนสิ่งพิมพ์อื่น ๆ และ โสตทัศนวัสดุที่ทันสมัยออกบริการ

2.2 ตกแต่งและจัดบริเวณสถานที่ที่จะบริการให้สวยงาม ร่มรื่น เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนสนใจเข้าใช้บริการมากขึ้น สถานที่นี้ต้องสะดวกสำหรับประชาชนส่วนใหญ่ในหมู่บ้าน

2.3 ส่งเสริมหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หรือใช้ประโยชน์จากห้องสมุดเคลื่อนที่มากยิ่งขึ้น

2.4 ส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนส่วนใหญ่ในห้องเก็บ

2.5 เร่งรัดขยายการดำเนินงานโครงการห้องสมุดเคลื่อนที่เพื่อการรู้หนังสือของประชาชน เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านตามชนบทมีอัตราการรู้หนังสือเพิ่มมากขึ้น

2.6 ผู้บริหารระดับสูง ควรหาแนวทางในการติดตามและประเมินผลกาบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ทุกแห่งเป็นประจำ

2.7 ควบคู่ไปกับการดำเนินงานห้องสมุดเคลื่อนที่ ควรมีการแนะนำให้ประชาชนเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการอ่านมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตเฉพาะจังหวัดปัตตานี ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายขอบเขตในอีก 4 จังหวัดคือ จังหวัดนราธิวาส ยะลา สตูลและสงขลา หรือพื้นที่ภาคใต้ทั้งหมด เพื่อที่จะได้ทราบความต้องการของประชาชนในด้านการบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

กุลทรัพย์ เกษมนนกิจ. "ห้องสมุดกับสารนิเทศเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต"

ใน ห้องสมุดกับสารนิเทศเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต. กรุงเทพมหานคร : สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย. 2533.

นิยม เขยทิวงษ์. การศึกษาประโยชน์ของห้องสมุดชุมชนต่อการพัฒนาชุมชน.

กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529.

ปัตตานี 33 : รายงานกิจการและความก้าวหน้า จังหวัดปัตตานี 2531 - 2533.

ปัตตานี : องค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี, 2534.

ลมุล รัตตากร. 'การบริการชุมชนของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาค.

กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2529.

สุนิตย์ เย็นสบาย. การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อบริการห้องสมุดประชาชนระดับจังหวัดสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ในภาคกลางตอนบนของประเทศไทย.

กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.